

Η ΑΤΕΛΕΣΦΟΡΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΒΑΡΚΙΖΑΣ ΚΑΙ ΟΙ « ΜΕΓΑΛΟΙ ΙΔΕΟΛΟΓΟΙ »

Του Ευάγγελου Γριβάκου, Αντιστρατήγου ε.α – Νομικού,
με την ευκαιρία συμπληρώσεως 75 ετών από την υπογραφή της.

Οι συγκρούσεις τον Δεκέμβριο του 1944 στην Αθήνα μεταξύ του ενόπλου ΚΚΕ-ΕΑΜ που επεδίωκε την βίαιη κατάληψη της πολιτικής εξουσίας και της πρώτης μετακατοχικής κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου και των Άγγλων (τα αιματηρά «Δεκεμβριανά» που άφησαν πίσω τους 7.000 νεκρούς και απροσδιόριστο αριθμό άμαχου πληθυσμού), έληξαν τυπικά την **11^η Ιανουαρίου 1945** με τη σύναψη **Ανακωχής** μεταξύ των **Άγγλων**, που επείγονταν να κλείσουν την ελληνική υπόθεση εν όψει της Διάσκεψης της Γιάλτας, και του ηττηθέντος **ΕΑΜ**, που υποχρεώθηκε εις εκκένωση των δυνάμεών του από Αττική και περιοχή Θεσσαλονίκης.

Επακόλουθο της ανακωχής αλλά και του αποτρόπαιου απολογισμού των Δεκεμβριανών ήταν η έναρξη των διαπραγματεύσεων την **2^α Φεβρουαρίου 1945** για την υπογραφή Συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Κυβέρνησης του Νικ. Πλαστήρα – ο οποίος, εν τω μεταξύ, είχε διαδεχθεί τον Γεώργιο Παπανδρέου από 3 Ιανουαρίου 1945 - και της ηγεσίας του ΚΚΕ-ΕΑΜ. Στόχοι της Συμφωνίας ήταν ο θεσμικός τερματισμός των πολιτικών και πολεμικών συγκρούσεων και *«η από κοινού συζήτηση και εξεύρεση τρόπων και μέσων συμφιλίωσης του Ελληνικού Λαού»*.

Κατά τις διαπραγματεύσεις, την Κυβέρνηση εκπροσώπησαν οι Υπουργοί : Εξωτερικών Ιωάννης Σοφιανόπουλος, Εσωτερικών Περικλής Ράλλης και Γεωργίας Ιωάννης Μακρόπουλος. Την αντιπροσωπεία της ΚΕ του ΕΑΜ αποτελούσαν οι : Γεώργιος Σιάντος (Γενικός Γραμματέας του Κ.Κ.Ε), Δημήτριος Παρτσαλίδης (Γραμματέας της Κ.Ε του Ε.Α.Μ) και Ηλίας Τσιριμώκος (Γενικός Γραμματέας της Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας-Ε.Λ.Δ.). Ως στρατιωτικοί σύμβουλοι ενήργησαν ο Συνταγματάρχης Πausανίας Κατσώτας και ο Στρατηγός Στ. Σαράφης, αντίστοιχα.

Την 2^α Φεβρουαρίου ακολούθησε ένα δεκαήμερο έντονων διαβουλεύσεων και αντεγκλήσεων ώσπου, τις πρώτες βραδινές ώρες της 11^{ης} του μηνός (ημέρα Κυριακή), οι αντιπροσωπείες συγκεντρώθηκαν στην οικία του Παναγιώτη

Κανελλόπουλου, **στην Βάρκιζα**, και κατέληξαν σε κατ' αρχήν Συμφωνία εφ' όλων των επί μέρους ζητημάτων. Στις 22.00 αφίχθησαν στην Βάρκιζα ο Βρετανός Υπουργός Μ. Ανατολής Μακ Μίλλαν και ο Πρεσβευτής Λήπερ, προκειμένου να παρακολουθήσουν τις τελικές διευθετήσεις. Η οριστική Συμφωνία επετεύχθη τις πρωινές ώρες της ίδιας ημέρας (**12 Φεβρουαρίου 1945**) και υπεγράφη περιληπτικό Πρακτικό. Μετά ταύτα οι αντιπροσωπείες μετέβησαν στο Υπουργείο Εξωτερικών, στην Αθήνα, και σε νέα Σύσκεψη – πάντοτε υπό την εποπτεία των Βρετανών - κατά τις μεσημβρινές ώρες προχώρησαν στην τελική διατύπωση και υπογραφή του Πρακτικού. Η Συμφωνία της Βάρκιζας έλαβε ειδική νομική κατοχύρωση με την **23 Συντακτική Πράξη (ΦΕΚ 68/ 23-3-1945 Α')** δια της οποίας απέκτησε αυξημένη τυπική ισχύ ώστε να μην είναι δυνατόν να προσβληθεί ή τροποποιηθεί από κανένα συμβαλλόμενο Μέρος.

Το κείμενό της αποτελείται από εννέα (9) συνολικά άρθρα, αναφέρεται σε ισάριθμα βασικά σημεία, ως ακολούθως :

1) Δημιουργία δημοκρατικού κράτους με διασφαλισμένα τα δικαιώματα του συνέρχεσθαι, του συνεταιρίζεσθαι και της συνδικαλιστικής ελευθερίας.**2) Άρση του στρατιωτικού νόμου** μετά την ολοκλήρωση εφαρμογής της Συμφωνίας και αναστολή σε όλη την Επικράτεια συγκεκριμένων άρθρων του Συντάγματος (με εξαίρεση το άρθρο 5 για Αθήνα, Πειραιά και περίχωρα) μέχρι την ολοκλήρωση του αφοπλισμού και την εγκατάσταση των Διοικητικών, Δικαστικών και Στρατιωτικών Δικαστηρίων. Απελευθέρωση από το Κράτος των οπαδών του ΕΑΜ που είχαν συλληφθεί μέχρι εκείνη την στιγμή και εκείνων που κρατούνταν από άλλες εθνικές οργανώσεις.**3) Αμνήστευση των πολιτικών εγκλημάτων** που τελέσθηκαν από την 3^η Δεκεμβρίου 1944 μέχρι την υπογραφή της Συμφωνίας, **με εξαίρεση** τα αδικήματα του κοινού Ποινικού Κώδικα κατά της ζωής και περιουσίας Ελλήνων πολιτών που τελέσθηκαν χωρίς να είναι αναγκαία για την επίτευξη του πολιτικού αδικήματος και όσα μέλη του ΕΛΑΣ, του ΕΛΑΝ και της Εθνικής Πολιτοφυλακής και δεν παρέδωσαν τον οπλισμό τους μέχρι 15 Μαρτ. 1945, καίτοι ήταν υποχρεωμένοι προς τούτο μετά την Συμφωνία.**4) Άμεση απελευθέρωση των πολιτών** που είχαν συλληφθεί από τον ΕΛΑΣ, ανεξάρτητα από ημερομηνία συλλήψεως.**5) Επιβολή Στρατολογίας** σε ολόκληρη την Επικράτεια και επάνδρωση του Εθνικού Στρατού με Οπλίτες προερχόμενους από τις στρατολογούμενες κλάσεις με εξαίρεση, βέβαια, τους κατ'επάγγελμα Αξιωματικούς και Υπαξιωματικούς. Ο Ιερός Λόχος θα παρέμενε αμετάβλητος, ως

διατελών υπό τις διαταγές του Συμμαχικού Στρατηγείου και, αργότερα, θα ενσωματώνονταν στον Εθνικό Στρατό.6) **Αποστράτευση** των ενόπλων δυνάμεων του τακτικού και εφεδρικού ΕΛΑΣ, του ΕΛΑΝ και της Εθνικής Πολιτοφυλακής, παράδοση του οπλισμού τους και επίταξη αυτού υπέρ του κράτους.7) **Εκκαθάριση** από ειδικά Συμβούλια της Κυβέρνησης των υπαλλήλων του Δημοσίου, ΝΠΔΔ και Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ορίσθηκε ότι κανείς υπάλληλος δεν θα διώκεται πλέον για τα πολιτικά του φρονήματα.8) Με τον ίδιο τρόπο εκκαθάριση των Σωμάτων Ασφαλείας, Χωροφυλακής και Αστυνομίας Πόλεων. Όσοι από το προσωπικό τους προβλέπονταν να ενταχθούν στις διατάξεις περί Αμνηστίας και κατά την διάρκεια της Κατοχής είχαν προσχωρήσει στον ΕΛΑΣ και ΕΛΑΝ θα επανέρχονται στις θέσεις τους και θα κρίνονταν όπως και οι υπόλοιποι συνάδελφοί τους. Ομοίως, όσοι είχαν εγκαταλείψει την θέση τους κατά την διάρκεια των Δεκεμβριανών θα τίθεντο σε διαθεσιμότητα μέχρι να αποφασισθεί το μέλλον τους από την κυβέρνηση που θα προέκυπτε μετά τις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές. 9) Δημοψήφισμα εντός του 1945 υπό καθεστώς πλήρους ελευθερίας για ρύθμιση του Πολιτειακού Ζητήματος και μετά από αυτό εκλογές για ανάδειξη συντακτικής Κυβέρνησης προς σύνταξη νέου Συντάγματος.

Αναμνηστική φωτογραφία μετά την υπογραφή

Ειδικότερα για το επίμαχο θέμα της Αμνηστίας, η ΕΑΜική Αντιπροσωπεία είχε εντολή όπως, κατά τις των διαπραγματεύσεις, ζητήσει **«Γενική Αμνηστία»**

αλλά η απαίτησή της δεν έγινε αποδεκτή. Κατά την ερμηνεία του **άρθρου 3**, ως αμνηστευόμενα **«πολιτικά αδικήματα»** θεωρήθηκαν αποκλειστικά οι πολιτικές αποφάσεις που λάμβαναν τα ανώτερα στελέχη του ΚΚΕ-ΕΑΜ τα οποία, ως εκ τούτου, ήταν και τα μόνα που δικαιούνταν της χορηγούμενης αμνηστίας. Οι κατώτεροι βαθμοφόροι και απλοί «στρατευμένοι» του ΕΑΜ που έδρασαν κατά την διάρκεια των Δεκεμβριανών στα πεδία των μαχών ή και εκτός αυτών, παρέμεναν **ακάλυπτοι (μη αμνηστευόμενοι)**, αφού οποιαδήποτε ενέργειά τους θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «μη αναγκαία για την επιτυχία του πολιτικού αδικήματος» και να θεωρηθεί ποινικά κολάσιμη.

Μένος και διχασμό προκάλεσε στις τάξεις των κομμουνιστών ανταρτών του ΕΑΜ η δίκη «Ποντίου Πιλάτου» συμπεριφορά της ηγεσίας τους να αυτοανακηρυχθεί αμνηστευόμενη των διαπραχθέντων από αυτήν εγκλημάτων, επιρρίπτοντας τις ευθύνες στους λοιπούς συντρόφους τους. Ένα στέλεχος του ΕΛΑΣ, ο καπετάν «Θησέας», είπε χαρακτηριστικά ότι *«είναι δύσκολο να βρει κανείς στην Ιστορία παρόμοιο παράδειγμα ηγεσίας που να εγκατέλειψε τους οπαδούς της στην τύχη τους και να φρόντισε μόνο να προστατεύσει τον εαυτόν της τελείως από κάθε διωγμό»*.

Την επόμενη της υπογραφής της Συμφωνίας (**13 Φεβρουαρίου 1945**), η εφημερίδα **«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»** των Αθηνών δημοσίευσε άρθρο με τίτλο **«ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΙΔΕΟΛΟΓΟΙ»**, στο οποίο ο συντάκτης του δημοσιογράφος Γεώργιος Βλάχος, αναφερόμενος στους «εξωμότες» ηγέτες του ΚΚΕ-ΕΑΜ τους αποκαλεί – ειρωνικά και σαρκαστικά – «μεγάλους ιδεολόγους» και τους χαρακτηρίζει ως **«ηθικούς αυτουργούς της καταστροφής** που ήλθαν την συγκεκριμένη στιγμή της Ιστορίας του τόπου μας και είπαν : “Πατρίδες; ιδανικά; σύνορα; θρησκείες; Λαιμοί ; Δεν χρειάζονται καθόλου. Θα τα κόψουμε όλα (!!)”. Και τα έκοψαν όλα όταν ξεχύθηκαν κατά της Ελλάδος, αλλά δεν σκότωσαν τους προδότες , τους πλούσιους ή τους αστούς παρά μόνο σκότωσαν **την φτωχολογιά, τους συνταξιούχους, τους γέρους και, από τον κόσμο των αστών, τους αγαθούς, τους άκακους και τους φιλόνητους**. Έργο φρικιαστικό, αλλά ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

«Όμως» (συνεχίζει ο αρθρογράφος, θέλοντας να αναδείξει ένα οξύμωρο σχήμα) **«δεν είναι δυνατό οι “μεγάλοι ιδεολόγοι” να καταστρέφουν την Πατρίδα και μετά να έρχονται στην Βάρκιζα ζητώντας από Αυτήν αμνηστία, ούτε**

στέλνουν τα θύματά τους στην εκτέλεση και δεν αφήνουν τους πολιτικούς “μαθητές” τους στα κρατητήρια. **Ο Ιησούς Χριστός σταυρώθηκε και ο Σωκράτης ήπιε το κώνειο, αλλά δεν ζήτησαν αμνηστία.** Ενώ εδώ τι κάνανε (σ.σ. οι δικοί μας “ιδεολόγοι”); Υπέκυψαν και υποχώρησαν αλλά για λογαριασμό άλλων (!!). Και είπαν (σ.σ. στους αντιπάλους τους) : “Τους πιάσατε με τα όπλα στα χέρια; Να τους σκοτώσετε. Εμείς είμαστε στα σπίτια μας, δεν είχαμε ούτε σουγιά (!!). Τους συλλάβατε οδηγούς και βασανιστές των ομήρων; Φανείτε αμείλικτοι. Εμείς σε αυτές τις πράξεις είμαστε ξένοι(!!). **Ανεύθυνοι οι αρχηγοί, οι καθοδηγητές, οι κατά τον νόμο ηθικοί αυτουργοί, οι ιδεολόγοι. Υπεύθυνοι οι αγράμματοι, οι μικροί, ο απλός Λαός».**

»Αλλά, μπορεί το κράτος να τους αμνήστευσε, όμως το αθώον αίμα που χύθηκε στους δρόμους δεν θα τους αμνηστεύσει ποτέ. Ένοχοι απέναντι του Νόμου, του Θεού και των ανθρώπων, κατάδικοι ενώπιον της δημόσιας αντίληψης του κόσμου, δοσίλογοι της τρομακτικής καταστροφής της Ελλάδος, τώρα θα προσθέσουν στον σωρό των αμαρτιών τους την εγωπάθεια και την δειλία».

Είναι γεγονός ότι κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων ο Γ. Σιάντος ζήτησε «Γενική Αμνηστία», για όλους τους ΕΑΜίτες αλλά, στην πραγματικότητα, δεν την ήθελε με την σκέψη ότι, αν όλοι αυτοί επέστρεφαν στα σπίτια τους, θα άρχιζαν να διερωτώνται ποιος αληθώς έφταιγε για την κατάρρευση του αγώνα τους. Και μια τέτοια έρευνα σίγουρα θα αποκάλυπτε πολλές αλήθειες εις βάρος αυτού, του Ιωαννίδη και άλλων υπευθύνων των Δεκεμβριανών.

Τους επόμενους μήνες μετά την Βάρκιζα, η ηγεσία του ΚΚΕ προσπάθησε να τηρήσει νομιμοφανή στάση ως προς την τήρηση της Συμφωνίας. Συγχρόνως, όμως, εφάρμοζε συστηματικά **σχέδια για την ανασυγκρότηση των οργανώσεών της** με ιδιαίτερη έμφαση στα εργατικά σωματεία των μεγαλουπόλεων αλλά και στην Επαρχία όπου ο κρατικός έλεγχος ήταν αισθητά μειωμένος. Την ίδια εποχή οι κομμουνιστές εγκληματίες των Δεκεμβριανών, έχοντας εγκαταλειφθεί στην τύχη τους, όπως προαναφέρθηκε, υφίσταντο τις απηνείς «εκκαθαριστικές» διώξεις της Πολιτείας. Σύμφωνα με ορισμένες πηγές, περίπου 80.000 εντάλματα σύλληψης εκδόθηκαν και 15.000 άτομα φυλακίστηκαν ή στάλθηκαν στην εξορία. Η περίοδος αυτή έχει ονομασθεί από τους κομμουνιστές **«Λευκή Τρομοκρατία»** και είναι αληθές ότι πολλά άτομα που δεν είχαν διαπράξει ποινικά αδικήματα

συνελήφθησαν άδίκια και καταδικάσθησαν επειδή απλά ήταν αριστερών φρονημάτων ή φίλα προσκείμενα στο ΕΑΜ ή υπήρξαν θύματα κακοήθους συκοφαντίας. Εξαιτίας των άδικων αυτών διώξεων που πολλές φορές προσέγγιζαν τα όρια της κατάχρησης εξουσίας, κάλλιστα θα μπορούσαμε να ισχυρισθούμε ότι έχουμε **την πρώτη παράβαση της Συμφωνίας** από τα αρμόδια όργανα του κράτους.

Εν τω μεταξύ, μέχρι την **28^η Φεβρουαρίου του ίδιου έτους**, ολοκληρώθηκε η συμφωνηθείσα παράδοση του οπλοστασίου του ΕΛΑΣ, αποτελουμένου από 100 πυροβόλα, 210 όλμους, 420 πολυβόλα, 1400 οπλοπολυβόλα, 700 αυτόματα και 49.000 τυφέκια και πιστόλια (οι αριθμοί ποικίλουν χωρίς μεγάλες αποκλίσεις). Ο τρόπος παράδοσης αποτελεί επίσης καταφανή παράβαση της Συμφωνίας εκ μέρους του ΚΚΕ-ΕΑΜ . Υποστηρίζεται – και όχι άδίκια- ότι τα παραδοθέντα όπλα ήταν από τα πλέον απηρχαιωμένα και ότι τα καλύτερα αποκρύφτηκαν σε διάσπαρτες ανά την Επικράτεια κρύπτες, έτοιμα για χρήση με τα πυρομαχικά τους **από 30.000 άνδρες**.

Στιγμιότυπα από την παράδοση οπλισμού από τον ΕΛΑΣ

Στην υπογραφή της Συμφωνίας και την πιστή τήρησή της αντιτάχθηκε ο **Άρης Βελουχιώτης** και άλλα στελέχη της αριστεράς που κατέφυγαν εκ νέου στα βουνά για να συνεχίσουν τον ένοπλο αγώνα. Ήταν αυτοί που μετά από λίγο καιρό θα αποτελούσαν τον πυρήνα του « τρίτου γύρου», χρησιμοποιώντας τον κρυμμένο στα βουνά οπλισμό.

Η κατάσταση ηρεμίας κράτησε μέχρι την Διάσκεψη των Συμμάχων μετά την ήττα της ναζιστικής Γερμανίας **στο Πότσταμ**, προάστιο του Βερολίνου (17 Ιουλίου μέχρι 2 Αυγούστου 1945). Εκεί ο Στάλιν για πρώτη φορά πρόβαλε την ελληνική υπόθεση κατηγορώντας την Αγγλία ότι « για λόγους ιμπεριαλιστικούς διατηρούσε στρατεύματα στην Ελλάδα, υπεστήριζε ένα αντιδραστικό καθεστώς και προετοίμαζε την βίαιη παλινόρθωση του Βασιλέως Γεωργίου Β΄ ». Η στάση αυτή του Στάλιν θεωρήθηκε ως « **εντολή για προετοιμασία του τρίτου γύρου** » προς τους Έλληνες κομμουνιστές, την οποίαν ανέλαβε να υλοποιήσει δύο μήνες αργότερα ο **Ν.Ζαχαριάδης**, ο οποίος, εισάγοντας στο κόμμα τον όρο « **ένοπλος αυτοάμυνα** », έδωσε το σύνθημα της δια των όπλων οργανωμένης ανάπτυξης του αγώνα μέχρι τελικής επικρατήσεως. Τα συμπτώματα της συγκρουσιακής παράβασης της Συμφωνίας άρχισαν να γίνονται καταφανή.

Την **νύκτα της 30/31 Μαρτίου 1946**, ομάδα εκ 33 κομμουνιστών ανταρτών επιτέθηκε κατά της φρουράς του Αστυνομικού Τμήματος **Λιτοχώρου** Πιερίας επανδρωμένης από Χωροφύλακες και Εθνοφύλακες, σκότωσε 13 από αυτούς, συνέλαβε τρεις αιχμαλώτους τους οποίους απελευθέρωσε αργότερα και μετά αποχώρησε. Η προσβολή ήταν σαφής υπενθύμιση προς το αντίπαλο στρατόπεδο της ύπαρξης ενόπλων που εμπράκτως αμφισβητούσαν την κρατική εξουσία στην Επαρχία. **Το επεισόδιο θεωρήθηκε απαρχή της ένοπλης αναμέτρησης του τρίτου γύρου.** Ο Στρατηγός **Θρασύβουλος Τσακαλώτος** θα γράψει αργότερα ότι «**την ν. 30/31 Μαρτίου 1946, κάτω από τις σφαίρες των ανταρτών άρχισε η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΈΘΝΟΥΣ**». Η παραβίαση, τώρα, πέρασε επίπεδο ένοπλης ρήξης.

Ένας από τους σκοπούς του εγχειρήματος στο Λιτόχωρο **ήταν η ματαίωση των εκλογών της επόμενης ημέρας, 30 Μαρτίου 1945.** Ο σκοπός απέτυχε, οι εκλογές διεξήχθησαν με αποχή του ΚΚΕ, παρότι ο Στάλιν φέρεται να ενημέρωσε την ηγεσία του ότι ήταν κάθετα αντίθετος σε κάθε μορφής αποχή ή οποιαδήποτε μη πολιτική πράξη και ενέργεια, μένοντας, προφανώς, σταθερός στην εφαρμογή

της Διάσκεψης της Γιάλτας (4 - 11 Φεβρ. 1945) κατά την οποία συμφωνήθηκε με Φρ. Ρούζβελτ των ΗΠΑ και Ουΐστον Τσώρτσιλ της Μεγάλης Βρετανίας ότι η επιρροή στη Χώρα μας μεταξύ Δύσης και Ανατολής, θα έμενε στα επίπεδα 90%-10%, αντίστοιχα). Νικητής των εκλογών ανεδείχθη το Λαϊκό κόμμα του Κωνσταντίνου Τσαλδάρη, η κυβέρνηση του οποίου με το **Γ΄ Ψήφισμα του Ιουν. 1946** θέσπισε αυστηρότερα ποινικά μέτρα περιορισμού των δραστηριοτήτων της κομμουνιστικής Αριστεράς.

Το θέρος 1946 οι ανταρτικές ομάδες, μέσα σε ένα κλίμα πολώσεως και αναβρασμού, έκαναν εμφανή την παρουσία τους στις πόλεις και την ύπαιθρο, ενώ από πλευράς κράτους γίνονταν λόγος «για επιβουλή και προπαγάνδα κατά της Ελλάδος οργανωμένη από τους Σλάβους που χρησιμοποιούσαν τα βόρεια σύνορα της Χώρας». **Στις 28 Οκτ. 1946**, κατόπιν εντολής του ΚΚΕ, συγκροτήθηκε ο γνωστός **Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας (ΔΣΕ) με αρχηγό τον Μάρκο Βαφειάδη**, καπετάνιο στην Κατοχή της ΟΜΜ(Ομάδας Μεραρχιών Μακεδονίας) του ΕΛΑΣ. Η οργανωτική δομή του ΔΣΕ ήταν όμοια με εκείνη του Εθνικού Στρατού και η αποστολή του **η αναδιοργάνωση των αντάρτικων ομάδων και ο συντονισμός της ένοπλης και μη δράσης τους.**

Ένα χρόνο αργότερα, τον Σεπτ. 1947, η 3^η Ολομέλεια του ΚΚΕ συνήλθε στο Βελιγράδι και αποφάσισε την μετεξέλιξη του ΔΣΕ σε **τακτικό στρατό (σχέδιο «ΛΙΜΝΕΣ»)** και την αύξηση των δυνάμεών του σε 60.000. Τότε σχηματίσθηκε η **Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση (ΠΔΚ)** με πρωθυπουργό τον «Μάρκο» και σχέδια την δημιουργία της « Ελεύθερης Ελλάδας» αποτελούμενης από εδάφη της Μακεδονίας και της Ηπείρου με επίκεντρα, αντίστοιχα, την Θεσσαλονίκη και την Κόνιτσα, που σώθηκε χάρις στην αυτοθυσία των υπερασπιστών της. **Η Συμφωνία της Βάρκιζας είχε μεταβληθεί, πλέον, σε «νεκρό γράμμα».**

Στο τέλος του έτους η κυβέρνηση Θεμιστοκλή Σοφούλη **με τον α.ν 509/27-12-1947** κήρυξε παράνομο το ΚΚΕ, το ΕΑΜ και την Εθνική Αλληλεγγύη «ως παρασκευάσαντα και ενεργούντα την κατά της ακεραιότητας της Χώρας προδοτική ανταρσία [.....] και εφαρμόζοντα ιδέας με σκοπόν την διαβιαίων μέσων ανατροπή του πολιτεύματος, του κρατούντος κοινωνικού συστήματος ή την απόσπασιν μέρους εκ του όλου της Επικράτειας» (άρθρο 1)

Ο Εθνικός Στρατός κατά τις επιχειρήσεις 1948-1949

Το πρώτο ήμισυ του 1948 οι επιχειρήσεις του Εθνικού Στρατού κατά του ΔΣΕ επιτάθηκαν με τον τελευταίο να ελέγχει πολλές περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδος, κυρίως σε Ήπειρο και Μακεδονία. Τον **Αύγουστο του ιδίου έτους** η Κυβέρνηση Σοφούλη αναγκάστηκε να αναθέσει «εν λευκώ» την Αρχιστρατηγία του Στρατεύματος **στον Αλέξανδρο Παπάγο** ο οποίος δυναμικά προχώρησε στην αναδιοργάνωσή του και την αλλαγή της τακτικής του πολέμου. **Την Άνοιξη του 1949**, ο Εθνικός Στρατός, με αναπτερωμένο το ηθικό, ξεκίνησε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις εξορμώντας από τις νότιες περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδος προς τις Βόρειες. Ο επίλογος του τρίτου γύρου γράφτηκε με την συντριπτική ήττα των κομμουνιστών ανταρτών του ΔΣΕ στον Γράμμο και το Βίτσι, τέλη Αυγούστου 1949. **Ο πολυαίμακτος Εμφύλιος άφησε πίσω του μια Πατρίδα καθημαγμένη και μια κοινωνία τελείως διαφορετική από εκείνη των αρχών της δεκαετίας του '40.**

Επιμύθιο. Τα μετά την Συμφωνία γεγονότα - ορισμένα εκ των οποίων περιγράφηκαν ανωτέρω – αποδεικνύουν ότι οι όροι και οι προβλέψεις της δεν εφαρμόστηκαν ποτέ, με το μέγιστο βάρος της ευθύνης να καταλογίζεται από την Ιστορία στο δεύτερο συμβαλλόμενο Μέρος. Το ΚΚΕ-ΕΑΜ, μετά την ήττα των Δεκεμβριανών, εκτιμώντας ότι αδυνατούσε να υπερισχύσει των Άγγλων στα πεδία των μαχών, προχώρησε στην Συμφωνία ως ένα ανεπιθύμητο μεν αλλά

αναγκαίο πολιτικό συμβιβασμό που αποπειράθηκε να υλοποιήσει με την Συμφωνία της Βάρκιζας. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του **Δημ. Παρτσαλίδη** που δήλωσε στην 7η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (18-24 Φεβρ. 1957), ότι **«η Συμφωνία της Βάρκιζας ήταν αναγκαίος ελιγμός για την ανασύνταξη των δημοκρατικών δυνάμεων. Η Βάρκιζα πρόσφερε την ευκαιρία για την πολιτική και οργανωτική του ανασυγκρότησή και για την καλύτερη προετοιμασία της νέας εξέγερσης του Δημοκρατικού Στρατού».**

Με την πάροδο του χρόνου, το χάσμα μεταξύ των δύο παρατάξεων έδειχνε αγεφύρωτο και οι ελπίδες για ειρήνευση φρούδες και απατηλές. Το επίσημο κράτος, προκειμένου να αντιμετωπίσει την παραβατικότητα των στασιαστών στον πολιτικό και στρατιωτικό τομέα αναγκάσθηκε να αθετήσει και αυτό τους όρους ειρήνευσης, με αποτέλεσμα την αναπόφευκτη σύγκρουση. Έτσι, ενώ οι υπόλοιποι λαοί του πλανήτη αγωνίζονταν ειρηνικά να επουλώσουν τις πληγές του Β΄ΠΠ, η Ελλάδα εμπλέκονταν σε ένα αδελφοκτόνο πόλεμο **που θα μπορούσε να μην έχει συμβεί ποτέ, αν με συνέπεια και αδιατάρακτα είχε εκατέρωθεν εφαρμοσθεί η Συμφωνία της Βάρκιζας, ανεξαρτήτως ιδεολογιών και πολιτικών τοποθετήσεων.**